

2023/2004(INI)

18.7.2023

NÁVRH ZPRÁVY

o provádění programu Občané, rovnost, práva a hodnoty na období 2021–2027 – angažovanost a účast občanů
(2023/2004(INI))

Výbor pro kulturu a vzdělávání

Zpravodaj: Łukasz Kohut

OBSAH

	Strana
VYSVĚTLUJÍCÍ PROHLÁŠENÍ – SHRNUKÍ SKUTEČNOSTÍ A ZJIŠTĚNÍ	3
NÁVRH USNESENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU	12

VYSVĚTLUJÍCÍ PROHLÁŠENÍ – SHRNUÍ SKUTEČNOSTÍ A ZJIŠTĚNÍ

Unie založená na demokracii, rovnosti, právech a hodnotách

Složité a rychle se měnící politické, hospodářské a sociální prostředí Evropské unie vyžaduje důrazná, na výsledky orientovaná a na důkazech založená politická opatření zaměřená na občany a založená na demokracii, rovnosti, právech a hodnotách.

V této složité situaci byl v roce 2021 zahájen program Občané, rovnost, práva a hodnoty (CERV), který byl vytvořen spolu s programem Spravedlnost na období 2021–2027 v rámci Fondu pro spravedlnost, práva a hodnoty s cílem podporovat práva a hodnoty zakotvené ve Smlouvách.

Program Občané, rovnost, práva a hodnoty (CERV) na období 2021–2027 poskytuje finanční prostředky na zapojení občanů, podporu rovnosti pro všechny a uplatňování práv a hodnot EU. Jeho cílem je chránit a podporovat práva a hodnoty zakotvené ve Smlouvách EU, v Listině základních práv Evropské unie (dále jen „Listina“) a v platných mezinárodních úmluvách o lidských právech. Za tímto účelem podporuje organizace občanské společnosti a další zúčastněné strany, které působí na místní, regionální, celostátní a nadnárodní úrovni, a podporuje občanskou a demokratickou účast. Tím pomáhá udržovat a dále rozvíjet otevřenou, demokratickou, spravedlivou a inkluzivní společnost založenou na zásadách právního státu. Zvláštní pozornost věnuje podpoře účasti celostátních, regionálních a místních organizací občanské společnosti.

Program je rozdělen do čtyř složek činnosti a usiluje o dosažení těchto cílů:

1. ochrana a prosazování hodnot Unie (složka Hodnoty Unie);
2. prosazování práv, zákazu diskriminace a rovnosti včetně genderové rovnosti a pokračování v uplatňování hlediska genderové rovnosti a zákazu diskriminace (složka Rovnost, práva a genderová rovnost);
3. podpora angažovanosti a účasti občanů na demokratickém životě Unie a výměny mezi obyvateli různých členských států a zvyšování povědomí o jejich společných evropských dějinách (složka Angažovanost a účast občanů);
4. prevence a potírání genderově podmíněného násilí a násilí na dětech (složka Daphne).

Podle dohody mezi výbory má výbor CULT výhradní odpovědnost za složku 3 – podpora angažovanosti a účasti občanů na demokratickém životě Unie a výměny mezi obyvateli různých členských států a zvyšování povědomí o jejich společných evropských dějinách (složka Angažovanost a účast občanů). Tato zpráva o provádění se proto zaměří především na složku 3 programu CERV.

CERV – nový program EU

Program CERV navazuje na dva programy EU – Práva, rovnost a občanství (REC) na období 2014–2020 a program Evropa pro občany na období 2014–2020. Složka 3 programu CERV spojuje většinu prvků týkajících se občanství z obou předchozích programů.

V roce 2020 Evropská komise navrhla sloučit tyto dva programy do jednoho. Chtěla tak uznat, že roztržitost a omezené zdroje předchozích programů omezují schopnost reagovat na nové a vznikající výzvy, a to zejména v době, kdy vznikající hnutí zpochybňovala myšlenku otevřené, inkluzivní, soudržné a demokratické společnosti, která obecně zaručuje podmínky pro občanskou účast a uplatňování práv. To by následně umožnilo budovat tolerantní způsob soužití. Bylo dosaženo pokroku při zajišťování toho, aby si občané byli vědomi svých práv i výhod plynoucích z občanství EU, v zájmu podpory jejich větší účasti na politickém životě a ve společnosti a zajištění lepšího porozumění Unii, jejím dějinám, kulturnímu dědictví a rozmanitosti. Tato práva jsou obsažena ve Smlouvách: zejména společná ustanovení (článek 2 o hodnotách a článek 3 o cílech, článek 6 Listiny základních práv a ustanovení o demokratických zásadách, články 10 a 11 o demokratické účasti a občanském dialogu) a prováděcí články v rámci ustanovení o zákazu diskriminace a občanství (články 10 a 19 a 20 až 25) zakládají občanství Unie, na které mají nárok všechny osoby se státní příslušností členského státu. Smlouvy také uvádějí hlavní práva a povinnosti občanů Unie (článek 20 Smlouvy o fungování Evropské unie (SFEU)¹ a článek 9 Smlouvy o Evropské unii (SEU)).

Přehled programu CERV a jeho složky 3 „Angažovanost a účast občanů“

U nového programu CERV bylo ambicí Komise dále prosazovat hodnoty zakotvené ve Smlouvách, Listině [základních práv Evropské unie] a platných mezinárodních úmluvách o lidských právech, zejména podporou organizací občanské společnosti a jiných zúčastněných subjektů, které působí na místní, regionální, celostátní a nadnárodní úrovni, a prostřednictvím podporování občanské a demokratické angažovanosti, za účelem zachování a dalšího rozvoje otevřené, demokratické, spravedlivé a inkluzivní společnosti, jež je založena na zásadách právního státu².

Hlavním specifickým cílem složky 3 – Angažovanost a účast občanů – je podpora angažovanosti občanů a jejich účasti na životě Evropské unie. Tento cíl je dále rozdělen do tří specifických dílčích cílů pro složku 3, kterými jsou³:

- podpora projektů k připomenutí klíčových okamžiků v moderních evropských dějinách, jako byl nástup autoritářských a totalitních režimů, a projektů zaměřených na zvyšování povědomí evropských občanů o jejich společných dějinách, kultuře, kulturním dědictví a hodnotách, čímž se bude posilovat jejich chápání Unie a významu vzájemného porozumění a tolerance,
- podpora účasti občanů a zájmových sdružení na demokratickém a občanském životě Unie a jejich přispívání k tomuto životu tím, že jim umožní projevit a veřejně si vyměňovat názory ve všech oblastech činnosti Unie,
- podpora výměn mezi občany různých zemí, zejména prostřednictvím partnerství a sítí měst, s cílem umožnit jim prakticky zažít bohatství a rozmanitost společného dědictví Unie.

¹ [Členské státy, „Smlouva o fungování Evropské unie \(konsolidované znění\)“, 7. června 2016](#)

² [Nařízení \(EU\) 2021/692 \(nařízení o programu CERV\), čl. 2 odst. 1](#)

³ [Nařízení Evropského parlamentu a Rady \(EU\) 2021/692 ze dne 28. dubna 2021, kterým se zavádí program Občané, rovnost, práva a hodnoty a zrušují nařízení Evropského parlamentu a Rady \(EU\) č. 1381/2013 a nařízení Rady \(EU\) č. 390/2014, článek 5](#)

Cílů složky 3 (a programu CERV) je dosahováno prostřednictvím grantů na akce pro projekty, grantů na provozní náklady pro občanskou společnost (financovaných v rámci složky „Hodnoty Unie“) a veřejných zakázek a komunikačních činností Evropské komise (tato škála činností se týká všech složek). Činnosti, které Komise financuje, zahrnují vnitrostátní kontaktní místa v členských státech. Vnitrostátní kontaktní místa jsou v programu CERV považována za novinku, neboť existovala v rámci programu Evropa pro občany, ale nikoli v rámci programu REC.

Novinkou v programu CERV na období 2021–2027 je i vytvoření Skupiny pro občanský dialog, která má posílit vztahy se zúčastněnými stranami. V květnu 2021 se konal Týden dialogu programu CERV (CERV Dialogue Week), kterým byl program zahájen.

Program CERV prozatím financuje pouze projekty v členských státech EU. Zájem o zapojení do programu projevilo šest přístupujících, kandidátských a potenciálních kandidátských zemí, ale zatím to nebylo formalizováno. Těmito zeměmi jsou Albánie, Bosna a Hercegovina, Kosovo, Černá Hora, Srbsko a Ukrajina.

Za politické aspekty provádění je zodpovědné Generální ředitelství Evropské komise pro spravedlnost a spotřebitele (GR JUST). Proces výzvy a financování řídí Evropská výkonná agentura pro vzdělávání a kulturu (EACEA).

Celkový rozpočet programu CERV na období 2021–2027 činí **641,71 milionu EUR v běžných cenách plus „navýšení“ z pokut, které vybere Evropská komise, ve výši 800 milionů EUR**, tj. více než rozpočet jako takový, i když částka je v cenách roku 2018. Z této částky **je pro složku 3 k dispozici** přibližně 357 milionů EUR. Nejméně 65 % těchto finančních prostředků má být přiděleno na demokratickou angažovanost a 15 % na činnosti související s posilováním historického povědomí⁴.

Provádění programu CERV je založeno na dvouletých pracovních programech. To je novinka oproti předchozím programům, které pracovaly s ročními programy. Cílem je poskytnout zúčastněným stranám lepší přehled o nadcházejících prioritách a výzvách k předkládání návrhů, a usnadnit tak jejich plánování. Rozpočty na první čtyři roky současného cyklu jsou uvedeny v tabulce 17. Důvodem nízkého rozpočtu na rok 2021 ve srovnání s ostatními roky je skutečnost, že „navýšení“ z pokut bylo do programu přidáno až od roku 2022. Pracovní programy rovněž stanovují roční priority a popisují obsah nadcházejících výzev. Z roku na rok dochází k patrným posunům v zaměření, aby se lépe reagovalo na potřeby na místě a zároveň byla stále zajištěna kontinuita politických priorit, např. v letech 2021–2022⁵ se pozornost soustředila na dopad pandemie COVID-19 a na projekty zaměřené na evropské volby v roce 2024. Síť měst byly vyzvány, aby v letech 2021–2022 navrhly způsoby, jak zvýšit volební účast v příštích volbách do Evropského parlamentu a zvýšit inkluzivitu kandidátek. V pracovním programu na období 2023–2024⁶ se zmiňuje dědictví kolonialismu

⁴ Od těchto procentních podílů je povolena odchylka 10 procentních bodů.

⁵ [C\(2021\) 2583 final, „COMMISSION IMPLEMENTING DECISION of 19.4.2021 on the Financing of the Citizens, Equality, Rights and Values Programme and the Adoption of the Multiannual Work Programme for 2021-2022“ \(PROVÁDĚCÍ ROZHODNUTÍ KOMISE ze dne 19. dubna 2021 o financování programu Občané, rovnost, práva a hodnoty a o přijetí víceletého pracovního programu na období 2021–2022\), 2021](#)

⁶ [C\(2022\) 8588 final, „COMMISSION IMPLEMENTING DECISION of 1.12.2022 on the Financing of the Citizens, Equality, Rights and Values Programme and the Adoption of the Multiannual Work Programme for 2023-2024“ \(PROVÁDĚCÍ ROZHODNUTÍ KOMISE ze dne 1. prosince 2022 o financování programu Občané,](#)

a nadnárodní migrace, genderově vyvážený pohled na dějiny a doporučení Komise o ochraně novinářů a obránců lidských práv, kteří se podílejí na účasti veřejnosti, před zjevně neopodstatněnými nebo zneužívajícími soudními řízeními⁷, přičemž v předchozím pracovním programu tyto zmínky nebyly.

V pracovním programu na období 2023–2024 se poprvé objevuje výzva k občanské angažovanosti dětí, která vybízí k „podpoře angažovanosti a účasti dětí na politickém a demokratickém životě“. V návrzích týkajících se partnerství a sítí měst budou zohledněny klima a životní prostředí, včetně otázek souvisejících s energetikou. V pracovním programu na období 2023–2024 je v rámci této složky zdůrazněna také cena Evropská hlavní města začleňování a rozmanitosti, která oceňuje práci vykonanou městy nebo regiony v Evropě na podporu začleňování a vytváření společnosti bez diskriminace.

Vzhledem k tomu, že zpoždění při přijímání VFR na období 2021–2027 bylo známo, útvary GR JUST předjímalý a souběžně prováděly všechny přípravy na zahájení programu (tak tomu bylo i v případě mnoha dalších komunitních programů – např. Erasmus+, Evropský sbor solidarity) tak, že první výzvy k předkládání návrhů byly zveřejněny již v dubnu 2021. To, že je dokončeno jen několik projektů, je dáno jejich životností – většina z nich trvá dva roky, některé i déle. K tomu se přidává skutečnost, že samotná výzva k předkládání návrhů zabere nějaký čas (několik měsíců na podání žádosti, poté následuje hodnocení a pak příprava grantových dohod). Proto musíme uznat, že se program nachází v počáteční fázi realizace, což může částečně vysvětlovat skutečnost, že ve složce 3 byl dokončen jen malý počet projektů. Konkrétní počet dokončených projektů však v současné době není dostupný. Evropská komise dále zdůraznila, že není k dispozici dostatek závěrečných zpráv od příjemců, aby bylo možné přesně vyhodnotit výsledky, zejména na úrovni konkrétních složek.

V členských státech jsou k dispozici kontaktní místa programu, která mají šířit informace o programu a pomáhat s dotazy. Jsou pověřena poskytováním nestranných návodů, praktických informací a pomoci žadatelům, zúčastněným stranám a příjemcům programu, a to i co se týče postupu pro podávání žádostí, šíření uživatelsky vstřícných informací a výsledků programu, vyhledávání partnerů, školení a formalit. Členský stát však nemá povinnost toto kontaktní místo zřídit a do května 2022 tak učinilo pouze 17 členských států. Mezi členské státy, které k tomuto datu neměly kontaktní místo, patřily Belgie, Bulharsko, Řecko, Dánsko, Maďarsko, Irsko, Itálie, Malta, Polsko a Slovensko. Podle údajů agentury EACEA však k únoru 2023 existovalo 18 kontaktních míst⁸.

Pokud jde o monitorování programu, existují monitorovací ukazatele společné pro všechny složky, které jsou stanoveny v nařízení o tomto programu⁹. Existuje také klíčový ukazatel výkonnosti pro GR JUST, který stanovil Eurobarometr v souvislosti s cíli složky 3, tj. vnímání demokratické účasti občany, „s mým hlasem se počítá“ (my voice counts). Cílem

---

[rovnost, práva a hodnoty a o přijetí víceletého pracovního programu na období 2023–2024\), 2022](#)

⁷ [Evropská komise, „doporučení Komise \(EU\) 2022/758 ze dne 27. dubna 2022 o ochraně novinářů a obránců lidských práv, kteří se podílejí na účasti veřejnosti, před zjevně neopodstatněnými nebo zneužívajícími soudními řízeními \(„strategické žaloby proti účasti veřejnosti“\), Úř. věst. L 138, 27. dubna 2022](#)

⁸ [EACEA, „CERV 2021-2027 Programme – Contact Points“ \(Program CERV na období 2021–2027 – kontaktní místa\), 15. února 2023](#)

⁹ [Nařízení Evropského parlamentu a Rady \(EU\) 2021/692 ze dne 28. dubna 2021, kterým se zavádí program Občané, rovnost, práva a hodnoty a zrušují nařízení Evropského parlamentu a Rady \(EU\) č. 1381/2013 a nařízení Rady \(EU\) č. 390/2014, příloha II](#)

je zvýšit procentní podíl z roku 2019, který činil 48 %.¹⁰

Pokud jde o kvantitativní údaje o provádění, údaje z roku 2021 poskytují některé další informace o současném stavu programu CERV.

V letech 2021–2022 bylo zveřejněno 26 výzev k předkládání návrhů. Z celkových 2 675 přijatých návrhů se jich složky 3 – Angažovanost a účast občanů – týkalo 814 (30 %) a z toho 451 bylo úspěšných. To odpovídá míře úspěšnosti 55 %.

Význam programu a soulad s prioritami EU

Zpravodaj je přesvědčen, že je důležité kriticky posoudit význam složky 3 programu CERV. Hlavním zjištěním, pokud jde o význam programu je, že jeho cíle jsou dobře koncipovány tak, aby odpovídaly potřebám jednotlivých států, a jsou dobře sladěny s prioritami Evropské komise, včetně politik v oblasti integrace a občanské angažovanosti a účasti.

Digitální transformace

Digitální transformace je pro program CERV velmi významná, zejména pro složku 3. Přestože není v pracovním programu na období 2023–2024¹¹ výslovně zmíněna, program podporuje různé politiky a strategie zaměřené na digitální transformaci a zavazuje se k nim.

V rámci složky programu CERV „Angažovanost a účast občanů“ v pracovním programu na období 2021–2022 je jednou z priorit financování „inovativních demokratických přístupů a nástrojů, které občanům pomohou vyjádřit svůj názor a veřejně si vyměňovat názory na všechny oblasti činnosti EU, zejména digitální nástroje („e-demokracie“)¹².

Pracovní program programu CERV se navíc zavazuje podporovat priority uvedené ve zprávě o občanství EU pro rok 2020¹³ a v nadcházející zprávě o občanství EU pro rok 2023¹⁴. Tyto zprávy silně zdůrazňují digitální transformaci, která posiluje účast občanů na demokratickém procesu, jako jeden ze svých klíčových prvků.

Ekologická transformace

Životní prostředí a boj proti změně klimatu jsou politickou prioritou, k níž přispívá i program CERV, což zdůrazňuje jeho význam pro tuto oblast politiky vedle digitální transformace. Ekologická a digitální transformace se totiž stále více prolínají.

---

¹⁰ [GR JUST, „Annual Activity Report 2021 – Justice and Consumers“ \(Výroční zpráva o činnosti za rok 2021 – Spravedlnost a spotřebitelé\), 2022](#)

¹¹ [C\(2022\) 8588 final, „CERV Multiannual Work Programme 2023-2024“ \(Víceletý pracovní program na období 2023–2024 v souvislosti s programem CERV\)](#)

¹² [EVROPSKÁ VÝKONNÁ AGENTURA PRO VZDĚLÁVÁNÍ A KULTURU \(EACEA\), „Citizens, Equality, Rights and Values Programme \(CERV\) Call for Proposals. Citizens’ Engagement and Participation \(CERV-2022-CITIZENS-CIV\)“ \(Program Občané, rovnost, práva a hodnoty \(CERV\) Výzva k předkládání návrhů. Angažovanost a účast občanů \(CERV-2022-CITIZENS-CIV\)\), 2021, s. 7](#)

¹³ [Evropská komise, „Zpráva o občanství EU pro rok 2020. Posílení postavení občanů a ochrana jejich práv“, 2020](#)

¹⁴ [Generální ředitelství pro komunikaci \(Evropská komise\) a Kantar, „European Citizenship: Report“ \(Evropské občanství: zpráva\) \(LU: Úřad pro publikace Evropské unie, 2023\)](#)

Celkově lze na základě analýzy počátečního provádění konstatovat, že složka 3 je pro výzvu ekologické transformace důležitá, neboť zajišťuje účast a angažovanost občanů v této oblasti. Zdůrazňuje význam přístupu zdola nahoru, pokud jde o rozvoj politik, neboť usiluje o to, aby se do procesu zapojily místní organizace, a snaží se umožnit městům zapojit občany a komunity do diskusí a akcí týkajících se klimatu a životního prostředí, včetně řešení otázek souvisejících s energetikou, sociální solidarity a migrace.

Ve výzvě k předkládání návrhů na podporu angažovanosti a účasti občanů se uvádí, že tato priorita by měla podpořit zapojení občanů a komunit do diskusí a akcí týkajících se našeho klimatu a životního prostředí. V letech 2023 a 2024 bude kladen zvláštní důraz na sdružování občanů za účelem diskuse o opatřeních v oblasti klimatu a životního prostředí, včetně otázek souvisejících s energetikou, solidarity a sdílení osvědčených postupů, což přispěje ke zvýšení angažovanosti občanů ve společnosti a v konečném důsledku k jejich aktivnímu zapojení do demokratického života Unie.

Pokud jde o počet souvisejících projektů, v rámci výzvy Angažovanost a účast občanů bylo financováno celkem 79 projektů, které přímo odkazují na podporu příslušných činností.

Oživení po pandemii

Pandemie COVID-19 prověřila evropskou společnost a ekonomiku. Narušila také práva občanů a jejich účast na demokracii. Řešení dopadů pandemie bylo proto uznáno za jednu z priorit programu a bylo uvedeno, že program bude zkoumat, „jak pandemie COVID-19 ovlivnila demokratickou diskusi a uplatňování základních práv“¹⁵. Účinky pandemie se následně staly neodmyslitelným aspektem mnoha výzev a návrhů.

S úsilím po pandemii COVID-19 souvisí několik projektů v rámci složky 3: COVIDemocracy in the Baltics¹⁶ (COVIDemokracie v pobaltských zemích), Encouraging Women Participation in Times of Pandemic¹⁷ (Podpora účasti žen v době pandemie) a dopad pandemie COVID-19 na různé demokratické perspektivy z genderového hlediska¹⁸.

Úsilí o oživení po pandemii je v rámci tohoto programu zahrnuto i do koncepce výzvy k předkládání návrhů v oblasti partnerství měst. Tento program podporuje výměny mezi občany různých zemí prostřednictvím partnerství měst, díky čemuž získávají možnost prakticky zažít rozmanité dědictví Unie, což zahrnuje i dopady pandemie COVID-19.

Přestože se výzvy spojené s oživením po pandemii objevují v koncepci programu CERV v menší míře, je tento program relevantní. Stejně tak je ochrana nejzranitelnějších skupin před následky pandemie jednou z priorit programu, vedle digitální a ekologické transformace a demokratického života.

---

¹⁵ [EVROPSKÁ VÝKONNÁ AGENTURA PRO VZDĚLÁVÁNÍ A KULTURU \(EACEA\), „Call-Fiche_cerv-2022-Citizens-Civ“, s. 7](#)

¹⁶ <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/opportunities/projects-details/43251589/101081520/CERV>

¹⁷ <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/opportunities/projects-details/43251589/101081080/CERV>

¹⁸ <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/opportunities/projects-details/43251589/101080161/CERV>

Ruská útočná válka proti Ukrajině

Program CERV zajišťuje, aby byla v roce 2023 věnována zvláštní pozornost projektům zaměřeným na řešení důsledků ruské agrese na Ukrajině, pokud jde o ochranu demokratických svobod a uplatňování základních práv všech osob, a zejména osob v nejzranitelnější situaci, jako jsou ženy a děti.

Důležitým aspektem týkajícím se složky 3 je, že ruská agrese na Ukrajině a její důsledky rovněž zdůrazňují význam kritické reflexe minulosti a předávání historického povědomí budoucím generacím, aby bylo možné řešit zkreslování historie a zajistit povědomí Evropanů o vlastních dějinách, a zabránit tak opakování chyb z minulosti.

Boj proti zkreslování historie a podpora mezigenerační práce je navíc klíčovým zaměřením pracovního programu na rok 2023 a za tímto účelem jsou podporovány „projekty, které připomínají klíčové momenty v moderních evropských dějinách a informují o nich. Patří mezi ně příčiny a následky autoritářských a totalitních režimů, odpor proti těmto režimům, holokaust a další masové zločiny, přechod k demokracii a obnova nebo vytváření demokratických institucí, dědictví kolonialismu, nadnárodní migrace a evropská integrace“¹⁹.

Posílení demokratických hodnot EU

Podle zpravodaje je složka 3 hluboce zakořeněna v demokratických hodnotách EU. Jejím cílem je pomoci lidem vyjádřit svůj názor a posílit začleňování a demokratickou účast v souladu s politickými prioritami Komise, včetně priorit, které jsou uvedeny ve zprávě o občanství EU pro rok 2020 a v Akčním plánu pro evropskou demokracii.

Složka 3 tak pokrývá významnou část strategie, neboť podporuje angažovanost a účast občanů na demokratickém životě Unie a výměny mezi občany různých členských států a zvyšuje povědomí o společných evropských dějinách. Za tímto účelem rozvíjí činnosti, které se zaměří na diskusi o budoucnosti Evropy, na společenskou angažovanost občanů, nezávislé pozorování voleb, včetně monitorování ze strany občanů, a na inovativní přístupy a nástroje, které občanům pomohou vyjádřit svůj názor a veřejně si vyměňovat názory na všechny oblasti činnosti EU. Prosazuje demokratické hodnoty EU tím, že podporuje aktivní účast jednotlivců a občanské společnosti na demokratických procesech, které jsou pro budoucnost Evropy a demokratické společnosti klíčovým prvkem. Složka 3 dále vykazuje silné odhodlání posilovat evropskou identitu a hodnoty, neboť dědictví nedávných evropských dějin je klíčovým pilířem hodnot EU.

Pracovní program na rok 2023 rovněž zmiňuje Konferenci o budoucnosti Evropy, sérii debat a diskusí vedených občany, která probíhala od dubna 2021 do května 2022 a umožnila obyvatelům celé Evropy sdílet své myšlenky a diskutovat o nich na plenárních zasedáních a v pracovních skupinách s Evropským parlamentem, Radou EU, Evropskou komisí, parlamenty jednotlivých států, orgány EU, sociálními partnery a občanskou společností s cílem přijmout společné závěry a pomoci tak utvářet naši společnou budoucnost.

Celkově je význam složky 3 v této oblasti zřejmý, neboť se dotýká prosazování hodnot EU prostřednictvím angažovanosti a účasti občanů, ochrany lidských práv a rozvoje odolnosti,

---

¹⁹ Tamtéž, s. 8

aby byla Unie silnější a připravenější čelit současným sociálním, hospodářským a politickým výzvám.

Poznatky získané na základě počátečního provádění

Na úrovni programu lze předběžně vyvodit, že hlavní cíle programu CERV jsou stále významné a řeší některé z hlavních výzev EU. Demokratický dialog, který program CERV podporuje, slouží jako nástroj provádění strategií EU, například v oblasti změny klimatu, digitalizace, autonomie a dalších. Program CERV je koncipován jako program zdola nahoru a má určitou míru pružnosti při provádění, což je pozitivní vzhledem k jeho schopnosti přizpůsobit se a řešit nové výzvy.

Hlavním cílem složky 3 programu CERV je podpora demokratické angažovanosti. Proto je v rámci projektových aktivit k dosažení tohoto cíle důležitá účast na všech identifikovaných výzvách – včetně účasti na tématech ekologické a digitální transformace, protože zvyšuje povědomí nebo úroveň angažovanosti širší veřejnosti.

Zdá se, že počáteční analýza projektů složky 3 programu CERV rovněž potvrzuje, že značný počet projektů má význam pro tři hlavní identifikované výzvy, tj. pro změnu klimatu, digitalizaci a řešení důsledků pandemie COVID-19 (další podrobnosti viz oddíl Význam a soudržnost).

Poznatky z výzkumu ukazují, že jsou řešeny i příslušné výzvy v jednotlivých státech. Příkladem jsou místní organizace, které působí v zemích EU, kde je prostor pro občanskou společnost zúžen nebo zde existují v této oblasti překážky, a pro které je podpora programu CERV zásadně důležitá.²⁰

Kromě toho Evropská komise do programu výslovně začlenila některé hlavní problémy. V programovém období 2023/24 byly do programu jako referenční zahrnuty také pandemie COVID-19 a její následné účinky. Dalšími problémy, jako je válka na Ukrajině, se částečně zabývá výzva týkající se ochrany a prosazování práv dítěte²¹ a výzva Daphne²² (oběti sexuálního násilí na civilním obyvatelstvu ve válce na Ukrajině). Problémy spojené s válkou na Ukrajině by však teoreticky mohly být dále začleněny do prvku historického povědomí, který se zabývá otázkami válek a jejich dopadů a totalitními režimy, jakož i do činností v oblasti demokratické účasti, a to jak prostřednictvím programů partnerství měst mezi obcemi v EU a ukrajinskými obcemi, tak i podporou společných projektů organizací občanské společnosti EU a Ukrajiny v rámci činností pracovního programu.

Komise rovněž zdůraznila, že dochází ke zpoždění v provádění programu, neboť programy programu CERV byly přijaty poměrně pozdě v roce 2021. GR JUST se tak stále nachází na samém počátku provádění.

Zpravodaj je přesvědčen, že ačkoli se počáteční provádění programu CERV potýkalo s řadou problémů, lze je opatrně považovat za účinné.

²⁰ <https://ecnl.org/focus-areas/european-level-policies>

²¹ <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/opportunities/topic-details/cerv-2022-child>

²² <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/opportunities/topic-details/cerv-2023-daphne>

Za prvé, program byl přijat v roce 2021 a většina jeho projektů je stále na začátku svého provádění. Výzvy v rámci pracovního programu na období 2021–2022 byly zveřejněny a uzavřeny, zatímco výzvy v rámci pracovního programu na období 2023–2024 pro rok 2023 jsou dosud otevřené. Počet žádostí sice v důsledku pandemie utrpěl pokles, nyní se ale opět zvyšuje.

Pandemie COVID-19 měla dopad nejen na žádosti, ale také na provádění. Mnoho projektů trpělo provozními problémy, včetně problémů s nástroji IKT, což byly faktory zpoždění. Zúčastněné strany vysvětlily, že programy byly prováděny tak, jak předpokládala Evropská komise ve svém plánování, a že byly schopny vyčerpat všechny přidělené prostředky.

Program je vysoce ceněn pro svůj jedinečný přístup k citlivým společenským otázkám. Oceňována je zejména jeho orientace shora dolů, neboť se snaží pracovat s místními organizacemi, což umožňuje dobrou spolupráci mezi úřady a občany. Proces podávání žádostí tohoto programu však vyžaduje zásadní přezkum, neboť byl zhodnocen jako omezující pro účast malých organizací. Konkrétně portál pro podávání žádostí se považuje za uživatelsky nepřívětivý a demotivuje organizace při podávání žádostí.

Dalším problémem, se kterým se program potýká, je neexistence dobré komunikační strategie na úrovni programu. Vnitrostátní orgány uvedly, že je velmi náročné zvýšit o tomto programu povědomí. K tomu přispívá i skutečnost, že dosud ne všechny členské státy zřídily vnitrostátní kontaktní místa.

Další problémy při počátečním provádění programu souvisejí s potřebou zlepšit institucionální prostředí, aby program mohl lépe plnit své cíle. Zúčastněné strany například požadují opatření proti zmenšování občanského prostoru, ale také pro oživení občanského dialogu, který by dále podporoval kolektivní rozměr občanské angažovanosti.

NÁVRH USNESENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU

o provádění programu Občané, rovnost, práva a hodnoty na období 2021–2027 – angažovanost a účast občanů (2023/2004(INI))

Evropský parlament,

- s ohledem na nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/692 ze dne 28. dubna 2021, kterým se zavádí program Občané, rovnost, práva a hodnoty a zrušují nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1381/2013 a nařízení Rady (EU) č. 390/2014¹,
- s ohledem na pracovní dokument útvarů Komise ze dne 30. května 2018 „Impact assessment accompanying the document: Proposal for a Regulation establishing the Rights and Values programme, Proposal for a Regulation establishing the Justice programme, Proposal for a Regulation establishing the Creative Europe programme“ (Posouzení dopadů. Průvodní dokument k návrhu nařízení, kterým se zavádí program Práva a hodnoty, návrhu nařízení, kterým se zavádí program Spravedlnost, návrhu nařízení, kterým se zavádí program Kreativní Evropa) (SWD(2018)0290),
- s ohledem na zprávu o občanství EU pro rok 2020,
- s ohledem na lidská a základní práva zakotvená v Listině základních práv Evropské unie,
- s ohledem na článek 20 Smlouvy o fungování Evropské unie a článek 9 Smlouvy o Evropské unii,
- s ohledem na sdělení Komise ze dne 7. října 2020 „Unie rovnosti: strategický rámec EU pro rovnost, začlenění a účast Romů“ (COM(2020)0620),
- s ohledem na sdělení Komise ze dne 3. prosince 2020 o evropském akčním plánu pro demokracii (COM(2020)0790),
- s ohledem na sdělení Komise ze dne 2. prosince 2020 „Strategie na posílení uplatňování Listiny základních práv v EU“ (COM(2020)0711),
- s ohledem na sdělení Komise ze dne 18. září 2020 „Unie rovnosti: Akční plán EU proti rasismu na období 2020–2025“ (COM(2020)0565),
- s ohledem na sdělení Komise ze dne 12. listopadu 2020 „Unie rovnosti: strategie pro rovnost LGBTIQ osob na období 2020–2025“ (COM(2020)0698),
- s ohledem na sdělení Komise ze dne 5. března 2020 „Unie rovnosti: strategie pro rovnost žen a mužů na období 2020–2025“ (COM(2020)0152),
- s ohledem na sdělení Komise ze dne 5. října 2021 „Strategie EU pro boj proti

---

¹ Úř. věst. L 156, 5.5.2021, s. 1.

- antisemitismu a podporu židovského života (2021–2030)“ (COM(2021)0615),
- s ohledem na sdělení Komise ze dne 24. března 2021 „Strategie EU pro práva dítěte“ (COM(2021)0142),
  - s ohledem na článek 54 jednacího řádu a čl. 1 odst. 1 písm. e) a přílohu 3 rozhodnutí Konference předsedů ze dne 12. prosince 2002 o postupu udělování svolení k vypracování zpráv z vlastního podnětu,
  - s ohledem na zprávu Výboru pro kulturu a vzdělávání (A9-0000/2023),
- A. vzhledem k tomu, že aktivní účast občanů na politickém a kulturním životě je základním právem, které by mělo být dostupné všem stejně; vzhledem k tomu, že Všeobecná deklarace lidských práv stanoví právo účastnit se vlády a svobodných voleb, právo účastnit se kulturního života společnosti a právo na pokojné shromažďování a sdružování, která umožňují plnou účast ve společnosti;
- B. vzhledem k tomu, že občanství Unie dává lidem různá práva, zejména právo předložit Parlamentu petici v jakékoli záležitosti spadající do působnosti EU, právo obrátit se na evropského veřejného ochránce práv v případě vnímaného nesprávného úředního postupu některého z orgánů EU, právo napsat kterémukoli orgánu EU v jednom z úředních jazyků EU a obdržet odpověď ve stejném jazyce a právo na přístup k dokumentům Parlamentu, Rady a Komise za určitých podmínek;
- C. vzhledem k tomu, že současné a nově vznikající systémové výzvy, jako je klimatická krize, celosvětové pandemie, digitalizace a migrace, vyžadují přizpůsobení struktur a přístupů umožňujících aktivní účast občanů ve společnosti; vzhledem k tomu, že aktivní digitální zapojení občanů by mělo zohlednit a řešit digitální propast mezi generacemi;
- D. vzhledem k tomu, že zapojení občanů musí být chápáno jako víceúrovňové, zahrnující místní, regionální, celostátní, evropské a celosvětové procesy; vzhledem k tomu, že pokračující procesy globalizace a evropské integrace budou vyžadovat, aby se nová generace Evropanů stále více politicky angažovala na různých úrovních, aby mohla žít a pracovat na mezinárodní úrovni a zahrnout odlišnost do svého každodenního života; vzhledem k tomu, že společnost je stále různorodější, a proto je v Evropě stále důležitější respektovat rozmanitost kultury a původu a odmítat jakoukoli diskriminaci vůči ženám, osobám LGTBIQ či menšinám;
- E. vzhledem k tomu, že společensko-politické změny probíhající v členských státech, od polarizace společnosti a nízké důvěry v instituce až po úpadek demokracie, rozklad právního státu, diskriminující nacionalismus a využití euroskepticismu k politickým účelům, spolu s nárůstem extremistických hnutí a autoritářství, mohou představovat vážnou hrozbu pro evropské demokracie a destabilizovat Unii jako celek; vzhledem k tomu, že v boji proti tomuto trendu může hrát důležitou úlohu posílení aktivní účasti a angažovanosti občanů prostřednictvím formálního, neformálního, informálního a celoživotního učení a vzdělávání;
- F. vzhledem k tomu, že vzniku evropského občanství brání znalostní a emocionální propast, a proto by mělo být doprovázeno a posíleno souborem mechanismů umožňujících účast občanů a mezikulturní dialog; vzhledem k tomu, že lepší pochopení

našich společných evropských dějin a větší angažovanost občanů na společenském a politickém životě může mít příznivý dopad na vznikající evropskou identitu, která doplňuje rozmanité místní, státní, zeměpisné, kulturní i další identity občanů;

- G. vzhledem k tomu, že nedostatečná angažovanost občanů, omezené znalosti o EU a nedostatečné chápání její přidané hodnoty může přispět k vnímání demokratického deficitu a může vést k euroskepticismu v členských státech;
- H. vzhledem k tomu, že zmenšování občanského prostoru v Evropské unii a dalších zemích, které se tohoto programu účastní, ovlivňuje demokratickou účast a schopnost organizací občanské společnosti působit jako brzdy a protiváhy v oblasti právního státu; vzhledem k tomu, že pro obranu demokracie, právního státu a lidských práv v členských státech mají zásadní význam opatření na podporu a umožnění účasti občanské společnosti, včetně organizací na místní úrovni, které mají dlouhou historii a značné zkušenosti;

Počáteční fáze provádění programu Občané, rovnost, práva a hodnoty (2021–2027): složka 3 – Angažovanost občanů

1. je pevně přesvědčen, že program Občané, rovnost, práva a hodnoty (CERV) představuje jedinečný příspěvek k posílení občanské angažovanosti a účasti z hlediska základních práv, neboť účinně spojuje hodnoty, občanský dialog a občanství a zároveň podporuje genderovou rovnost a boj proti diskriminaci a násilí; je toho názoru, že program CERV má zásadní význam pro řešení zmenšujícího se občanského prostoru a problémů v oblasti právního státu v celé Evropě;
2. připomíná, že provádění programu CERV je stále v počáteční fázi, neboť nařízení, kterým se tento program zavádí, bylo přijato teprve v roce 2021; poukazuje na to, že z tohoto důvodu bylo dokončeno pouze několik projektů v rámci složky 3 a je k dispozici jen málo informací od příjemců, které by umožnily přesně vyhodnocení výsledků;
3. zdůrazňuje, že program čelil několika problémům, které bránily počátečním fázím jeho provádění, přičemž mnohé z nich byly vnějšími faktory, jako je pandemie COVID-19 a ruská útočná válka proti Ukrajině, a že tyto problémy narušily a ohrozily práva občanů a jejich účast na demokracii; konstatuje však, že provádění poté nabralo rychlost a nyní probíhá dobře;
4. je znepokojen tím, že využívání a zavádění nových digitálních nástrojů pro realizaci fondů EU (např. nástroj eGrants) se jeví jako klíčový problém pro příjemce s ohledem na vývoj programu; vyjadřuje politování nad tím, že složité postupy rovněž brání v účasti menším organizacím, které nemají čas a prostředky potřebné k tomu, aby prošly procesem podávání žádostí; domnívá se, že koncepce těchto nástrojů omezuje schopnost programu přizpůsobit se novému vývoji a měnícím se potřebám; vyzývá k odstranění administrativní zátěže a zjednodušení procesů podávání žádostí, uzavírání smluv a podávání zpráv;
5. zdůrazňuje, že členské státy nejsou povinny zřídit vnitrostátní kontaktní místo programu CERV, které by žadatelům, zúčastněným stranám a příjemcům poskytovalo nestranné poradenství, užitečné informace a podporu, včetně pomoci s procesem podávání žádostí, a zároveň sdílelo srozumitelné informace o výsledcích programu; s politováním však

konstatuje, že do června 2023 mělo vnitrostátní kontaktní místa pouze 20 členských států;

6. je hluboce znepokojen tím, že současná míra inflace ovlivňuje provozní náklady příjemců programu CERV; vyjadřuje politování nad tím, že příjemci čelí problémům při provádění plánovaných činností, zejména pokud jde o jednotkové náklady na cestovné, ubytování a denní příspěvky, a že možná budou muset omezit některé původně plánované činnosti, aby se vešli do rozpočtu;

Politická doporučení pro budoucnost programu CERV

7. vyzývá Komisi, aby posílila občanský dialog tak, aby podpořila obousměrný proces mezi institucemi na všech úrovních a všemi příslušnými zúčastněnými stranami, jakož i v rámci provádění článku 11 nařízení (EU) 2021/692, využila občanský dialog jako nástroj pro stanovení priorit dvouletého pracovního programu a dále podporovala kolektivní rozměr občanské angažovanosti coby zásadní rozměr demokracie a právního státu; v této souvislosti připomíná, že by měla být podporována inovativní opatření na podporu dialogu s občanskou společností, a to i s cílem posílit kulturu partnerství založeného na důvěře s příjemci grantů; požaduje zejména opatření pro budování kapacit na podporu široké účasti občanské společnosti, zejména prostřednictvím propojení s dalšími režimy financování poskytovanými prostřednictvím sdíleného řízení, jako je nástroj pro technickou podporu;
7. vyzývá členské státy, které dosud nezřídily vnitrostátní kontaktní místa, aby tak učinily co nejrychleji, a vyzývá Komisi, aby pokračovala ve spolupráci se sítí vnitrostátních kontaktních míst prostřednictvím schůzí, vzdělávacích opatření a zvláštních výměn, neboť ty byly dosud pořádány velmi úspěšně;
8. bere na vědomí výsledky zavádění různých druhů mechanismů přerozdělování grantů v rámci programu CERV, které jsou zatím velmi povzbudivé; vyzývá k provedení kvalitativní a kvantitativní analýzy různých výzev k přerozdělování grantů s cílem případně rozšířit jejich využití na další složky programu CERV, zejména na složku 3, aby se zajistilo, že se finanční prostředky EU dostanou k organizacím občanské společnosti na místní úrovni, které mají dlouhou historii a značné zkušenosti; naléhavě žádá Komisi, aby dále zjednodušila administrativní postupy a požadavky týkající se přerozdělování grantů, a poskytla tak organizacím, které žádají o přerozdělení grantů, větší flexibilitu vůči příjemcům dílčích grantů a zajistila odpovídající normy v oblasti práce, zdravotní péče a sociální ochrany; je přesvědčen, že požadavky na spolufinancování by mohly být revidovány s cílem přizpůsobit pravidla situaci příjemce, aby bylo možné podpořit širší okruh příjemců a tematických oblastí; zdůrazňuje, že financování poskytované z programu CERV v oblasti práv, rovnosti, hodnot a občanské angažovanosti, kde jsou jiné zdroje financování velmi vzácné nebo chybí, by mělo tvořit větší procento grantových částek;
10. uznává, že výměny a účast na činnostech v rámci programu CERV jsou klíčové pro budování kapacit organizací občanské společnosti pro občanskou angažovanost a prosazování hodnot Unie v zemích mimo EU; zdůrazňuje, že aktivní zapojení a oddanost evropským hodnotám nezačínají s dohodami o přistoupení a jsou výsledkem dlouhodobé práce aktivistů a organizací občanské společnosti, kteří tyto myšlenky prosazují a podporují místní aktivisty v zemích mimo EU; žádá proto, aby program

CERV hradil náklady na účast zástupců občanské společnosti, alespoň těch z kandidátských a přidružených zemí, bez ohledu na to, zda je jejich země do programu CERV zapojena; zdůrazňuje, že je třeba řešit problémy spojené s válkou na Ukrajině podporou projektů s ukrajinskými partnery prostřednictvím činností souvisejících s posilováním historického povědomí a demokratickou účastí;

11. naléhavě žádá Komisi, aby dále zjednodušila administrativní postupy pro čtyřletá rámcová partnerství u grantů na provozní náklady, zejména pokud jde o specifické vlastnosti použitého nástroje IT, který se zdá být vhodnější pro charakter grantů na akce;

o

o o

12. pověřuje svou předsedkyni, aby předala toto usnesení Radě a Komisi.